

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego**

Warszawa, dnia 12 stycznia 2010 r.

Pan

Anatol Ochryciuk

Burmistrz Miasta Hajnówka

KNO-410-04-02/2009
P/09/074

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.), zwanej dalej *ustawą o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego skontrolował realizację zadań wynikających z ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. nr 17, poz. 141, ze zm.) przez Gminę Miejską Hajnówka (Miasto) w latach 2007 - 2009 (do czasu zakończenia kontroli).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 24 grudnia 2009 r., na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuję Panu Burmistrzowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia skontrolowaną działalność, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości.

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. dotyczących udziału mniejszości białoruskiej w ogólnej liczbie mieszkańców Miasta Hajnówki przynależność do tej narodowości zadeklarowało 5.932 (ponad 26%) osoby spośród 22.545 mieszkańców. Od dnia 3 grudnia 2007 r. Gmina Miejska Hajnówka była wpisana do Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język mniejszości białoruskiej jako pomocniczy. Miasto nie posiadało danych odnośnie liczebności mniejszości etnicznej romskiej.

Formułując ocenę pozytywną, NIK uwzględniła w rzetelność danych przekazywanych do Ministerstwa Edukacji Narodowej na etapie ustalania wysokości subwencji oświatowej w części zależnej od liczby uczniów mniejszości białoruskiej (Miasto pozyskało w latach

2007-2009 dodatkowe środki z tego tytułu odpowiednio w wysokości: 959,6 tys. zł, 1.067,9 tys. zł, 1.077,8 tys. zł).

Nie budzi również zastrzeżeń tworzenie warunków organizacyjnych do nauczania języka białoruskiego w siedmiu szkołach (czterech szkołach podstawowych i trzech gimnazjach) prowadzonych przez Miasto, w których dodatkową naukę języka białoruskiego w latach pobierało odpowiednio: 370, 358, 346 uczniów (według stanu na koniec września 2006, 2007 i 2008). W szczególności organizacja nauki języka białoruskiego planowana była z uwzględnieniem zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579) oraz w sposób zgodny z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142 ze zm.).

Nie stwierdzono nieprawidłowości w wykorzystaniu dotacji z Rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce. W okresie objętym kontrolą Miasto pozyskało dwukrotnie (w 2008 r. i w 2009 r.) środki w kwocie ogółem 78.750 zł, z tej kwoty na remonty 11 lokali mieszkalnych zamieszkałych przez Romów wydatkowano środki ogółem 65.750 zł. Pozostała kwota (13.000 zł) została wydatkowana na urządzenie dwóch placów zabaw dla dzieci.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły w szczególności: niepodejmowania działań w zakresie rozpowszechniania materiałów edukacyjnych i publikacji dostarczających rzetelną wiedzę na temat praw i roli mniejszości narodowych; braku nadzoru nad prowadzonymi szkołami w zakresie prawidłowego określania w statutach tych szkół zasad organizacji edukacji uczniów należących do mniejszości narodowych.

1. W przyjętych rozwiązaniach organizacyjnych Urzędu Miasta Hajnówki brak było szczególnych uregulowań w zakresie dotyczącym spraw mniejszości narodowych i etnicznych.

Zadań z zakresu mniejszości narodowych i etnicznych nie przydzielono żadnemu z pracowników Urzędu, a Urząd nie rozpowszechniał materiałów edukacyjnych

i publikacji dostarczających rzetelnej wiedzy na temat praw i roli mniejszości narodowych głównie mniejszości białoruskiej i mniejszości etnicznej romskiej.

Należy podkreślić, że podjęcie przez Radę Miasta uchwały w sprawie wniosku o wpis do Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język mniejszości jako język pomocniczy było poprzedzone protestami przedstawicieli społeczności większościowej spowodowane obawami o szczególne uprzywilejowanie mniejszości białoruskiej. Zdaniem NIK brak rzetelnej wiedzy na temat praw mniejszości narodowych jest jedną z przyczyn niekorzystania przez mniejszość białorską z prawa do używania języka białoruskiego jako języka pomocniczego przy załatwianiu spraw przed organami gminy.

2. Stwierdzono, że cztery statuty (nadane trzem zespołom szkół i jednej szkole podstawowej), regulujące ustrój wszystkich siedmiu szkół prowadzonych przez Miasto (czterech szkół podstawowych i trzech gimnazjów) zawierały zapisy sprzeczne z obowiązującym stanem prawnym.

Dotyczyło to Szkoły Podstawowej nr 3, w której uregulowania statutowe sankcjonowały możliwość pobierania przez ucznia dodatkowej nauki języka białoruskiego dopiero od klasy drugiej, co w ocenie NIK stanowi nieuzasadnione ograniczenie prawa wynikającego z art. 8 pkt 4 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz.141, ze zm.), tj. prawa osób należących do mniejszości do nauki języka mniejszości lub w języku mniejszości.

Statut Zespołu Szkół nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi nie określał zasad organizacji nauczania języka mniejszości narodowych, tym samym nie spełniał wymogu określonego w załączniku nr 2 i 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.), bowiem zgodnie z § 2 ust.1 pkt 5 ramowego statutu publicznej szkoły podstawowej i ramowego statutu publicznego gimnazjum, statut szkoły określa zasady organizacji nauczania języka mniejszości narodowych lub grup etnicznych, jeżeli szkoła takie oddziały lub nauczanie prowadzi.

W Szkole Podstawowej nr 2 im. Władysława Jagiełły i w Gimnazjum nr 3 wchodzących w skład ww. Zespołu Szkół nauczanie języka białoruskiego w latach objętych kontrolą odbywało się w systemie międzyoddziałowym i/ lub międzyklasowym, a liczba uczniów objętych tym nauczaniem według stanu na koniec września 2006, 2007

i 2008 r. wynosiła ogółem odpowiednio: 72, 65, 51, zaś Miasto z tego tytułu otrzymało dodatkowe środki w ramach subwencji oświatowej w latach 2007-2009 odpowiednio w kwotach: 362,5 tys. zł, 370,7 tys. zł, 320,0 tys. zł.

Statut Zespołu Szkół nr 1 nadany przez Radę Miasta Hajnówka (2004 r.) zawierał zapisy sprzeczne z uregulowaniami powszechnie obowiązującymi. W szczególności, wbrew obowiązującemu prawu (tj. rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych), statutowo dopuszczona została możliwość zwolnienia (na wniosek rodziców) ucznia mniejszości narodowej pobierającego naukę języka ojczystego określonej mniejszości z nauki innego obowiązującego języka obcego (§25 ust.6 Statutu) oraz możliwość pobierania (na wniosek rodziców) przez uczniów narodowości polskiej nauki języka mniejszości narodowej jako obowiązkowego języka obcego (§25 ust.7 Statutu).

Statuty Zespołów Szkół nr 1 i nr 3 nadane przez Radę Miasta Hajnówka (2004 r.) nie określały w sposób jednoznaczny w jakim czasie możliwe jest wnioskowanie o objęcie ucznia nauką języka białoruskiego, jeżeli nie nastąpiło to w czasie zgłoszenia ucznia do szkoły. W myśl § 2 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, rodzice (prawni opiekunowie) ucznia mogą złożyć dyrektorowi szkoły wniosek o objęcie ucznia nauką języka białoruskiego (jeżeli nie nastąpiło to przy zgłoszeniu ucznia do szkoły) również w toku nauki w terminie do dnia 30 kwietnia.

Niezależnie od ww. nieprawidłowości zaznaczyć należy, że w sytuacji nieprecyzyjnych regulacji prawnych w zakresie określenia warunków i trybu rezygnacji z nauki języka białoruskiego, zwraca uwagę znacząca liczba rezygnacji z nauki języka białoruskiego wśród uczniów Szkoły Podstawowej nr 5 (13 uczniów od września 2007, do września 2009 r.).

W ocenie NIK powyższe zjawisko uznać należy za niepokojące uwagi na fakt, że zgłoszenie ucznia na naukę języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego jest równoznaczne z zaliczeniem tego języka do obowiązkowych zajęć edukacyjnych ucznia, do których stosuje się przepisy dotyczące oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów (§4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych).

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Podjęcie działań mających na celu propagowanie wiedzy o mniejszościach narodowych i etnicznych zamieszkujących Miasto.
2. Wzmocnienie nadzoru nad szkołami prowadzonymi przez Miasto poprzez wystąpienie z wnioskami do dyrektorów szkół o spowodowanie dostosowania lub doprecyzowania uregulowań statutowych do obowiązujących przepisów.

Najwyższa Izba Kontroli Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pana Burmistrza o przesłanie, w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Burmistrzowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie zawartych w nim ocen, uwag i wniosków.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.